

Vedlegg

**DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT**

Justis-, beredskaps- og innvandringsministeren

Stortinget
Justiskomiteen
Postboks 1700 Sentrum
0026 Oslo

Deres ref.

Vår ref.
18/1358 - LIN

Dato
13.03.2018

Uttalelse i forbindelse med representantforslag 8:140 S (2017-2018) om å iverksette konkrete og forpliktende tiltak mot vold og overgrep mot barn

Det vises til representantforslag 8:140 S (2017-2018) fra stortingsrepresentantene Lene Vågslid, Maria Aasen-Svendsrud, Jan Bøhler, Kari Henriksen, Tuva Moflag, Torstein Tvedt Solberg, Lise Christoffersen og Masud Gharahkhani om å iverksette konkrete og forpliktende tiltak mot vold og overgrep mot barn.

Det er innhentet uttalelser fra Barne-, likestillings- og inkluderingsministeren, Helse- og omsorgsministeren og Kunnskapsministeren når det gjelder de punktene i representantforslaget som ligger inn under deres ansvarsområder.

Forebygging og bekjempelse av vold og seksuelle overgrep mot barn er et område som er høyt prioritert av regjeringen. Det arbeides langs mange spor for å styrke innsatsen på dette området. I oktober 2016 la regjeringen frem en opptrappingsplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom. Planen løper i perioden 2017 til 2021 og har en ramme på over 800 millioner kroner i 2018.

Opptrappingsplanen inneholder en rekke tiltak som skal bidra til å forebygge, bekjempe og avdekke vold og seksuelle overgrep mot barn og unge. Den inneholder også tiltak som retter seg mot behandlings- og hjelpetilbudet til utsatte. Planene understreker det offentliges ansvar for å forebygge, avverge, hjelpe og straffeforfølge, men peker også på det viktige samspillet med frivillig sektor.

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen sikre at det er tilstrekkelig kapasitet i politidistriktene og ved barnehusene til å nå fristene for tilrettelagte avhør, møte den økende saksmengde i forbindelse med overgrep på nett, til at både overgrep mot barn og voksne prioriteres, og til å sikre at sakene som gjelder overgrep, ikke blir liggende etter gjennomført tilrettelagt avhør på grunn av manglende kapasitet.

Føringene som er gitt gjennom statsbudsjett, tildelingsbrev og riksadvokatens mål- og prioriteringsskriv er svært klare på at den alvorlige kriminaliteten skal prioriteres, herunder alvorlig integritetskrenkende kriminalitet som vold og overgrep mot barn. Det er både av hensyn til det enkelte barn som er utsatt, og av hensynet til oppklaring av saken, viktig at etterforskningen kommer raskt i gang, og at den totale saksbehandlingstiden fra anmeldelse til ferdig etterforsket sak gjøres så kort som overhode mulig.

Fristene for tilrettelagte avhør er satt til én uke i de akutte sakene, to uker i de andre mest alvorlige sakene og tre uker i de resterende sakene. I 2017 ble 52 prosent av førstegangsavhørene gjennomført innen frist, mot 51 prosent i 2016. Til sammen ble 80 prosent av førstegangsavhørene gjennomført innen 30 dager i 2017, mot 78 prosent i 2016. Det er en gradvis forbedring av resultatene, samtidig som utviklingen i antall saker og avhør er sterkt økende.

Politimesteren har ansvaret for at alle saker i distriktet som faller innenfor riksadvokatens prioriteringer gis forrang dersom det er knapphet på ressurser, uavhengig av hvilken organisatorisk enhet som i utgangspunktet er tildelt etterforsknings- og påtaleoppgaven. Det påligger derfor politimesteren å sørge for en hensiktsmessig ressursallokering som sikrer at de prioriterte sakene gis den nødvendige oppfølging.

Riksadvokaten gir i mål- og prioriteringsskrivet for 2018 føringer om at de lovbestemte fristene for avhør av barn og andre særlig sårbare fornærmede og vitner, forutsettes overholdt. Sakene skal ha god fremdrift også etter gjennomføring av det tilrettelagte avhør.

Jeg er tilfreds med at Riksadvokaten gjennom sin fagledelse har spesielt oppmerksomhet på behandlingen av disse sakene, og jeg har tillit til at funnene fra tilsynene gis den nødvendige oppfølging for å sikre ivaretagelsen av de føringene som er gitt om prioritering av dette feltet.

Uavhengig av dette har jeg tatt initiativ til at det skal gjennomføres en rask gjennomgang av saksflyten i denne type saker gjennom politiet, påtalemyndigheten og domstolene. Formålet er å identifisere konkrete faktorer som er til hinder for effektiv

framdrift i sakene og fremlegge konkrete forslag til tiltak som vil kunne bidra til raskere framdrift i de ulike leddene i kjeden.

Politiet og Statens barnehus har blitt tilført betydelige midler til bekjempelse av vold og overgrep mot barn de siste årene. I statsbudsjettet for 2018 ble bevilgningen til Statens barnehus økt med 13 mill. kroner, det ble bevilget 40 mill. kroner til styrking av politiets kapasitet og kompetanse til etterforskning i saker som gjelder vold og overgrep mot barn, det ble satt av 11 mill. kroner til arbeidet mot internettrelaterte overgrep mot barn og 45 mill. kroner til Kripos (til økt satsing i det digitale rom og en styrking av seksjon for seksuallovbrudd).

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen offentliggjøre den månedlige statistikken som føres over hvor lenge barn må vente for å få tilrettelagt avhør i de ulike politidistriktene.

Justis- og beredskapsdepartementet mottar månedlig statistikk over ventetid for tilrettelagte avhør fra Politidirektoratet. Statistikken er ikke unntatt offentlighet, men er utviklet som et styringsverktøy for det enkelte distrikt og Politidirektoratet, og egner seg i liten grad for publisering. Dersom denne statistikken skal gjøres offentlig tilgjengelig må den bearbeides og presenteres i en annen form. Jeg vil forespørre Politidirektoratet hvordan dette eventuelt kan gjøres.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen sørge for at barn som har behov for medisinske undersøkelser ved Statens Barnehus, får tilgang på medisinsk undersøkelse.

Jeg har fått opplyst fra helse- og omsorgsministeren at det i oppdragsdokumentet for 2015, for de regionale helseforetakene, ble gitt oppdrag om å styrke den sosialpediatriske kompetansen i alle barneavdelinger. Det ble også gitt oppdrag om å etablere kombinerte stillinger med sosialpediatrisk kompetanse ved barnehusene og de lokale barneavdelingene.

I 2016 ble det stilt krav til de regionale helseforetakene om at det skal være ansatt sosialpediatere i alle barneavdelinger og om at overgrepsoutsatte barn som avhøres ved Statens barnehus, skal tilbys medisinsk undersøkelse.

I 2017 er det stilt krav til de regionale helseforetakene om å bygge opp tilstrekkelig kompetanse og kapasitet for medisinske undersøkelser i barnehus og å opprette et nasjonalt klinisk nettverk for behandling av barn og unge med seksuelle atferdsproblemer.

Sosialpediatri er en sårbar kompetanse, og det tar tid å bygge opp et tilbud. Samtlige regionale helseforetak har rapportert at de har styrket den sosialpediatriske

kompetansen. Helse- og omsorgsministerens vurdering er at det arbeides godt med å bygge opp denne kompetansen i de regionale helseforetakene. Det opplyses at utviklingen vil bli fulgt nøye samtidig som de regionale helseforetakene er bedt om fortsatt å bygge opp kompetanse og kapasitet på dette området for å sikre at alle barn som avhøres på Statens barnehus får tilbud om en medisinsk undersøkelse.

I tråd med vedtak nr. 628 (2014-2015), 8. juni 2015 er det nå under utarbeidelse retningslinjer for medisinske undersøkelser i Statens barnehus. Det tas sikte på at disse vil foreligge før sommeren.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen snarest etablere overgrepsmottak over hele landet som har kompetanse til å ta imot barn, som ivaretar barnas helse og rettssikkerhet i tråd med Vedtak nr. 920 (2016–2017), 14. juni 2017.

Beslutningen om at spesialisthelsetjenesten skal overta ansvar for tilbudet til barn og voksne utsatt for vold og seksuelle overgrep ble tatt i forbindelse med Stortingets behandling av Stortingsmelding nr. 15 (2012-2013) Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner.

Jeg har fått opplyst fra helse- og omsorgsministeren at spesialisthelsetjenesten fra 2016 har overtatt hovedansvaret for tilbud til barn og voksne utsatt for seksuelle overgrep. Samtidig er eksisterende, robuste kommunale overgrepsmottak videreført gjennom avtaler mellom regionale helseforetak og kommuner. De regionale helseforetakene har i vurderingen av en eventuell avtaleinngåelse med det kommunale overgrepsmottaket blant annet vurdert om tilbudet i kommunen er faglig forsvarlig, har et stabilt og kompetent personale og kan sikre døgnberedskap. Det har vært et mål å finne den modellen som best ivaretar hensynet til alle grupper overgrepsutsatte og et kvalitativt godt tilbud med døgnberedskap og likeverdig tilgang i hele landet. I en tilbakemelding fra de regionale helseforetakene til Helse- og omsorgsdepartementet i januar 2018 framkommer det at det er døgnkontinuerlig vaktberedskap i alle helseforetak/overgrepsmottak. Barn som er utsatt for vold eller seksuelle overgrep behandles i spesialisthelsetjenesten, fortrinnsvis ved barneavdelingene.

I januar 2018 startet Helsedirektoratet arbeidet med å kartlegge og vurdere kompetansebehovet innen rettsmedisin. Direktoratet vil vurdere kompetansebehovet for leger i overgrepsmottak og andre deler av helsetjenesten. Dette vil bli gjort i samarbeid med fagmiljøene og brukerne av rettsmedisinske tjenester.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen etablere behandlingstilbud til unge overgripere under 18 år, med sikte på å forebygge nye overgrep. Behandlingstilbudet til barn som begår seksuelle overgrep og barn som er utsatt for seksuelle

overgrep skal ikke være samlokalisert med behandlingstilbudet til barn som er utsatt for seksuelle overgrep.

Nasjonale og internasjonale undersøkelser viser at 20 til 50 % av seksuelle overgrep mot barn og unge under 18 år, blir begått av barn og unge under 18 år. Ofte begås overgrepene mot personer de unge har en relasjon til, som egne søsken, venner og kjærester.

Unge med skadelig seksuell atferd er en viktig målgruppe. Det kan være lettere å nå frem med behandling hos ungdom enn hos voksne og de vil ha bedre prognose for endring. Mange behandlere i psykisk helsevern for barn og unge opplever mangel på kompetanse til å behandle denne målgruppen og målrettede behandlingstilbud er i liten grad etablert på landsbasis. I en rapport fra Nasjonalt Kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) vises det til at aktuelle kunnskapsbaserte fagverktøy er generelt lite kjent og prøvd ut i barne- og ungdomspsykiatrien i Norge.

Jeg har fått opplyst fra helse- og omsorgsministeren at det er bevilget midler til behandlingstilbud for unge (seksual)overgripere. I dette arbeidet må det vektlegges å sikre kvalitativt god og tilstrekkelig behandling av den enkelte overgriper, slik at faren for nye overgrep reduseres. Behandlingstilbudet per i dag er fragmentert og mange må vente i lang tid på behandling. Det er avgjørende å sikre at bosted ikke skal avgjøre om man får hjelp eller ikke.

Helse- og omsorgsdepartementet har for 2017 gitt de regionale helseforetakene i oppdrag om å opprette et nasjonalt klinisk nettverk for å bygge opp kunnskapsbasert utrednings- og behandlingskompetanse i spesialisthelsetjenesten for barn og unge som har utøvet problematisk eller skadelig seksuell atferd (SSA). Helse Vest RHF har fått et særlig ansvar og har bedt Betanien Sykehus i Bergen om å ha ansvar for drift av det nasjonale kliniske nettverket. Betanien Sykehus ved ressursenheten V27, har en særlig kompetanse på unge med problematisk eller skadelig seksuell atferd og har klinisk erfaring med behandling av målgruppen.

Helse Vest RHF har fått i oppdrag å lede arbeidet med å styrke kompetansen og etablere behandlingstilbud i alle helseregioner for barn og unge med problematisk eller skadelig seksuell atferd. Helse Vest RHF samarbeider med de øvrige regionale helseforetakene om oppdraget. Dette arbeidet er igangsatt og vil pågå også i 2018.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen styrke behandlingstilbudet til overgripere, i og utenfor fengsel.

Det er iverksatt et behandlingsprosjekt rettet mot seksuallovbruddsdømte i tre norske fengsler (BASIS prosjektet). Kriminalomsorgen, Oslo universitetssykehus og Helsedirektoratet samarbeider om dette. Målet er å utrede og gi behandling til

personer som anses å ha høy tilbakefallsrisiko. Det er anslått at 10 – 20 prosent har tilbakefall/begår nye overgrep. Det er også et mål å øke kunnskapen om personer dømt for seksuallovbrudd. Det er bevilget penger til et treårig pilotprosjekt med vekt på individualbehandling av seksuallovbruddsdømte. Prosjektet startet opp i 2016.

Kunnskapen fra dette prosjektet vil være viktig i det videre arbeidet med å utvikle behandlingstilbudet til denne gruppen. Prosjektet skal følges opp med en evaluering, og konklusjonene forventes å foreligge i 2019. Det er min intensjon å følge opp dette tett, og sørge for at vi får på plass et behandlingstilbud som forebygger og bidrar til at pedofile ikke forgriper seg på nytt etter soning.

Når det gjelder behandlingstilbudet til overgripere utenfor fengsel vises det til tiltak rettet mot unge med skadelig seksuell atferd nærmere omtalt under punkt 5. Helse- og omsorgsministeren viser videre til to tiltak i Opptrappingsplanen mot vold og overgrep, hvor helsemyndighetenes videre arbeid med overgripere er spesifisert; "Utarbeide et kunnskapsgrunnlag for behandling, og utrede forløp for voldsutsatte og voldsutøvere" og "Sikre at volds- og overgrepserfaringer inngår i arbeidet med Pakkeforløp psykisk helse og rus, ved utredning, tiltak og behandling". Arbeidet med dette pågår og det er i tråd med anmodningsvedtak i Innst. 247 S (2016-2017) vedtak 617: "Stortinget ber regjeringen sikre at voldserfaringer og erfaringer fra personer som er utsatt for vold og overgrep inngår i arbeidet med Pakkeforløp for psykisk helse og rus, ved utredning, tiltak og behandling".

Stortinget har for 2018 bevilget 3 mill. kroner til Redd Barna for at de skulle følge opp utredningen om "Hjelpelinje for personer med seksuelle følelser for barn". Helse- og omsorgsdepartementet vil på bakgrunn av anbefalinger fra Redd Barna og Helsedirektoratet gi direktoratet i oppdrag å utrede hvordan et lavterskeltilbud til overgripere kan etableres.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen sørge for at arbeidet med grensesetting gjennomsyrrer det helhetlige arbeidet i barnehager og i skolen, og dermed styrke det langsiktige forebyggende arbeidet mot overgrep.

Kunnskapsministeren har opplyst at dette tiltaket er dekket av oppfølgingen av anmodningsvedtak nr. 599, 25. april 2017, jf. følgende omtale i Meld. St. 7 (2017–2018) Anmodnings- og utredningsvedtak i stortingssesjonen 2016–2017: «Stortinget ber regjeringen gjennom den kommende fagfornyelsen sikre at temaer knyttet til kropp og grenser skal være en del av opplæringen i barnehageløpet, barneskolen, ungdomsskolen og videregående opplæring for å forebygge seksuelle overgrep.»

Den delen av vedtaket som gjelder barnehage, er fulgt opp gjennom ny forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver, som trådte i kraft 1. august 2017. I den nye rammeplanen står det blant annet at barnehagen gjennom arbeidet med

fagområdet Kropp, bevegelse, mat og helse skal bidra til at barna blir trygge på egen kropp, får en positiv oppfatning av seg selv og blir kjent med sine egne følelser. Personalet skal bidra til at barna utvikler et bevisst forhold til retten til å bestemme over egen kropp og respekt for andres grenser.

Når det gjelder den delen av vedtaket som gjelder grunnopplæringen opplyser kunnskapsministeren at dette følges opp i arbeidet med den fagfornyelsen som er varslet i Meld. St. 28 (2015–2016) Fag – Fordypning – Forståelse. En fornyelse av Kunnskapsløftet. Læreplanene skal være tydelige, men de skal samtidig åpne for at opplæringen kan tilpasses lokale forhold og ulike elevgrupper. Dette prinsippet vil også være utgangspunktet for oppfølgingen av vedtaket.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen iverksette konkrete tiltak for å øke kunnskapen om vold og overgrep blant de som jobber med barn.

Det er et mål for regjeringen at god og riktig kompetanse om vold og overgrep skal finnes i alle sektorer og tjenester. Vold i nære relasjoner og vold og overgrep mot barn er ofte gjentakende. Det er derfor viktig at vold oppdages og stoppes tidlig for å unngå langsiktige skadevirkninger. Oppdatert kunnskap om vold og overgrep er nødvendig for å bedre kvaliteten i tjenestene og utvikle en mer treffsikker politikk.

Politiet spiller en viktig rolle i arbeidet med å hindre at barn utsettes for vold og overgrep. Vi gjennomfører nå en omfattende reform av norsk politi – nærpolitireformen. Flere av de grepene som tas her vil styrke politiets mulighet til å forebygge og etterforske saker om vold og overgrep mot barn og unge på en enda bedre måte. Årlig obligatorisk opplæring for samtlige etterforskere og påtalejurister, og system for evalueringer og tilbakemeldinger er blant tiltakene.

Reduksjonen av antall politidistrikt fra 27 til 12, legger til rette for oppbyggingen av sterkere fagmiljøer. Større fagmiljøer gir mulighet for å løse også de mer omfattende og sammensatte sakene. Flere sakskomplekser de seneste årene, knyttet til blant annet internettrelaterte overgrep, har vist at dette er nødvendig.

Kripos er gitt i oppdrag å arrangere nasjonale fagseminar om vold i nære relasjoner. Første seminar ble avholdt i 2016. Tema for seminaret i 2017 var mishandling og alvorlig vold mot barn og er for 2018 æresrelatert vold og kjønnslemlestelse. Det har vært stor pågang fra politidistriktene og evalueringen i etterkant av arrangementene har vært svært positive både hva gjelder innhold og praktisk gjennomføring. Tilbakemeldingene viser at det er svært ønsket og anses nyttig med et nasjonalt fagseminar om vold i nære relasjoner.

Gjennom Opptappingsplan mot vold og overgrep (2017-2021) skal det gjennomføres en rekke tiltak for å styrke kompetansen i tjenesteapparatet. Fra barne- og

likestillingsministeren har jeg fått opplyst at det skal utvikles en felles nasjonal kompetansestrategi om vold og overgrep. Videre skal det utvikles et nasjonalt opplæringsprogram for ansatte i kommunene i å samtale med barn og unge om vold og overgrep. De regionale volds- og traumesentrene (RVTS) har i 2017 og 2018 fått i oppdrag å samarbeide om å utvikle opplæringsprogrammet SNAKKE og å prøve det ut i noen kommuner. SNAKKE skal lanseres i april 2018. Det er et nyutviklet simuleringsspill som skal gjøre de som jobber med barn, tryggere når de skal ta opp viktige temaer med barn de er bekymret for.

Kompetansen om vold og overgrep blant ansatte i barnehager og i skoler skal også styrkes. Fra barne- og likestillingsministeren har jeg fått opplyst at Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet har utviklet "Jeg vet" en digital ressurs som skal bidra til at barn får opplæring om voldsrelaterte temaer fra barnehage til russetid. Ressursen tilbyr ansatte i barnehage og skole kunnskapsbaserte undervisningsopplegg om voldsrelaterte temaer som mobbing, seksuell vold, psykisk vold og digitale krenkelser.

Barne- og likestillingsdepartementet samarbeider med Kunnskapsdepartementet for å øke kvaliteten på de helse- og sosialfaglige utdanningene, herunder styrke vektlegging av kunnskap om vold og overgrep. Dette omfatter blant annet utdanninger som barnevernspedagogikk, sosionom, psykologi, tannpleier, medisin, sykepleier og fysioterapi. Det er fastsatt en ny, felles rammeplan for de helse- og sosialfaglige utdanningene der det fremgår at studentene skal ha kunnskap om omsorgssvikt, vold og overgrep, samt kunne sette inn nødvendige tiltak eller henvise til riktige instanser. Det skal utvikles retningslinjer for hver av utdanningene som skal angi nærmere krav til læringsutbytte. Kunnskapsdepartementet skal sende forslag til retningslinjer på høring i løpet av våren 2018.

Regjeringen la høsten 2017 frem en egen kompetansestrategi for det kommunale barnevernet. Denne varer frem til 2024. Over 80 millioner kroner er avsatt til kompetansesatsingen i 2018. De viktigste fagområdene er kunnskap om barn med traumer, barns medvirkning og om hvordan man samarbeider med barn og familier i utrednings- og tiltaksarbeid. Økt kompetanse om traumer hos barn er særlig viktig i oppfølgingen av barn som er utsatt for alvorlig omsorgssvikt, vold og overgrep. Strategien består av flere kompetansetiltak, med vekt på barnevernsfaglige videreutdanninger, støtte til lokale utviklingsprosjekter i kommunene og tilbud om tjenesteopplæring i undersøkelses- og hjelpetiltaksarbeid.

Kunnskapsministeren opplyser at det allerede er gjennomført en rekke tiltak på dette området. De høyere utdanningene som er relevante for arbeid med barn og unge, som lærerutdanningene og helse- og sosialfagutdanningene, har fått skjerpede krav til hva studentene skal lære om vold og overgrep og hvordan dette skal håndteres. Fra høsten 2016 gjelder dette alle lærerutdanningene, inkludert barnehagelærerutdanningen, og fra høsten 2017 gjelder dette også de nye femårige utdanningene for grunnskolelærere. I tillegg har helse- og sosialfagutdanningene fått felles rammeplan der kunnskap om

vold og overgrep inngår. Som oppfølging av et anmodningsvedtak fra behandlingen av opptrappingsplanen er det igangsatt tiltak for å spre god praksis for samvirke mellom relevante grunnutdanninger, som helse- og sosialfag, politi og pedagogikk. En nettside ferdigstilles 1. mars i år.

Det opplyses videre at ny rammeplan for barnehagen trådte i kraft 1. august 2017 og gir tydeligere føringer for virksomheten. Planen understreker at personalet, i tillegg til opplysningsplikten til barnevernet, skal ha et bevisst forhold til at barn kan være utsatt for omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep, og vite hvordan dette kan forebygges og oppdages. Barnehagens pedagognorm skjerpes fra 1. august 2018 og vil sikre høyere pedagogandel, noe som generelt vil gi økt kompetanse for hele personalgruppen og bedre oppfølging av ansvarsområdene i rammeplanen.

Arbeid mot vold og overgrep er også understreket i revidert kompetansestrategi for barnehagen, som ble lagt frem høsten 2017. Barnehageeierne har dermed fått et tydelig signal for det ansvaret de har for å sikre at personalet har god kompetanse, og vi vet at det gjennomføres mye lokalt arbeid på dette feltet. Digitalt veiledningsmateriale er nyttig for det lokale kompetansearbeidet som gjøres i den enkelte kommune eller i den enkelte barnehage eller skole.

Gjennom tiltak i opptrappingsplanen er digitalt informasjonsmateriale og nettressurser under utarbeidelse. Dette omfatter egne webkurs som vil bli tilgjengelige for barnehager og skoler. Ansatte i barnehager og skoler er også i målgruppen for et nytt, nasjonalt opplæringsprogram for ansatte i kommunene i å samtale med barn og unge om vold og overgrep.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen iverksette konkrete tiltak for å øke kunnskapen om vold og overgrep blant barn i barnehager og på skoler.

Fra kunnskapsministeren har jeg fått opplyst at dette tiltaket vil bli dekket opp av tiltak i opptrappingsplanen mot vold og overgrep som gjelder økt kompetanse for ansatte i barnehager og skoler og for studenter på aktuelle utdanninger.

Det vises til at både ny rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver og den kommende fagfornyelsen for grunnopplæringen vil bidra til å oppfylle dette punktet. I den nye rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver, som trådte i kraft 1. august 2017, står det blant annet at barnehagen gjennom arbeidet med fagområdet Kropp, bevegelse, mat og helse skal bidra til at barna blir trygge på egen kropp, får en positiv oppfatning av seg selv og blir kjent med sine egne følelser. Personalet skal bidra til at barna utvikler et bevisst forhold til retten til å bestemme over egen kropp og respekt for andres grenser.

Den kommende fagfornyelsen for grunnopplæringen skal inkludere temaer knyttet til kropp og grenser innenfor det tverrfaglige temaet "Livsmestring og folkehelse". Temaet skal gi elevene kompetanse som fremmer god fysisk og psykisk helse, og skal omfatte områder som seksualitet og kjønn, rusmidler, verdivalg, mellommenneskelige relasjoner og det å kunne sette grenser og respektere andres grenser.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen fremme et nytt forslag om en konkret, forpliktende og helhetlig opptrappingsplan som skal redusere forekomsten av vold i nære relasjoner samt styrke ivaretagelsen av barn utsatt for vold og overgrep, etter modell fra opptrappingsplanen for psykisk helse. Planen skal sikre en tverrfaglig bredde i tiltakene, god samordning og en langsiktig forpliktelse til økt finansiering og øremerkede midler.

Regjeringen la frem Prop. 12 S (2016-2017) *Opptrappingsplan mot vold og overgrep (2017-2021)* i 2016. Planen synliggjør både hovedutfordringer knyttet til vold og overgrep, særlig mot barn, og inneholder 88 tiltak for å møte disse utfordringene. Videre forplikter regjeringen seg til å trappe opp innsatsen ytterligere i planperioden. Fire departementer, med respektive direktorater, er i gang med oppfølging av tiltakene samt tilknyttede anmodningsvedtak. Å bruke ressurser på å utvikle en ny opptrappingsplan, istedenfor å iverksette tiltakene som er foreslått, vil forsinke det viktige arbeidet som er i gang.

Opptrappingsplanen er slik det fremkommer over, hovedsakelig rettet mot barn og unge. Tiltak rettet mot voksne som er utsatt for vold i nære relasjoner, er i hovedsak ivaretatt i regjeringens handlingsplan mot vold i nære relasjoner « Et liv uten vold» (2014-2107). Departementet vurderer nå hvordan denne planen skal følges opp, eventuelt i en ny plan for å sikre kontinuitet i arbeidet.

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen fremme et lovforslag så snart som mulig for å revidere og samordne regelverket knyttet til taushetsplikt, opplysningsplikt og opplysningsrett, herunder reglene om samarbeid mellom ulike tjenester og etater, samt reglene om samtykke, slik at flere saker som gjelder vold og overgrep, vil kunne avdekkes og følges opp på en god måte.

Dette er et svært omfattende og komplekst tema, og det foreligger allerede flere igangsatte arbeider her. Blant disse er Forvaltningslovutvalget som skal legge fram sin utredning innen 1. februar neste år. Her vil de generelle reglene om taushetsplikt og unntakene fra taushetsplikten bli gjennomgått.

Flere arbeider er igangsatt knyttet til bekjempelse av arbeidslivskriminalitet, og spørsmålet om taushetsplikt og muligheten til informasjonsutveksling står sentralt her.

Et forslag om utvidet adgang til informasjonsdeling i forbindelse med bekjempelse av arbeidslivskriminalitet vil etter planen bli sendt på høring denne våren.

Et forslag om utvidet informasjonsplikt overfor barnevernet i tilfeller der barn kan være utsatt for vold og annen omsorgssvikt, har vært på høring og blitt fulgt opp gjennom Prop. 169 L (2016–2017). Forslaget ligger nå til behandling i Stortinget.

Det skal også gjennomføres en utredning av de ulike reglene om taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt. Utredningen skal danne grunnlaget for en helhetlig veileder. Ett av spørsmålene som skal avklares, er om det foreligger utilsiktede forskjeller mellom regler. Dette vil eventuelt bli påpekt, og det kan da bli aktuelt å komme med forslag til endringer.

Det må også nevnes at spørsmålet om taushetsplikt og muligheten til informasjonsutveksling også har vært tatt opp i forbindelse med arbeidet knyttet til bekjempelse av vold i nære relasjoner.

Etter min vurdering bør det på bakgrunn av overstående foreløpig ikke settes i gang noe ytterligere arbeid på dette området. Det foreliggende forslaget vil kreve omfattende utredninger og vurderinger, noe som i stor grad vil måtte gå ut på mye av det samme som de arbeidene som allerede er i gang eller er planlagte.

Forslag 12

Stortinget ber regjeringen fremme et lovforslag i løpet av våren 2018 for å revidere og tydeliggjøre helsepersonelloven § 25 første og tredje ledd.

Jeg har forelagt dette forslaget for helse- og omsorgsministeren som opplyser at Helsepersonelloven § 25 åpner for å gi helseopplysninger til samarbeidende personell når det er nødvendig for å kunne gi forsvarlig helsehjelp. Bestemmelsen regulerer de situasjoner der helsepersonell, og eventuelt også andre enn helsepersonell, samarbeider om helsehjelpen til en pasient. Vilåret for å gi opplysninger etter denne bestemmelsen er at det er nødvendig for å kunne yte forsvarlig helsehjelp. Formålet med bestemmelsen er å ivareta pasientens behov for oppfølging og for å bidra til forsvarlig, rasjonell og hensiktsmessig behandling og oppfølging av den enkelte pasient i helse- og omsorgstjenesten.

Helsepersonelloven § 25 er ut i fra dette ikke ment å gjelde annet samarbeid mellom helsepersonell og annet personell i forvaltningen (for eksempel innenfor skole, PP-tjenesten og barnevern) om annet samarbeid for å ivareta og følge opp barn. Etter Helse- og omsorgsministerens vurdering er det heller ikke ønskelig å utvide denne bestemmelsen til å gjelde annet samarbeid.

Personell som yter helse- og omsorgstjenester har en viktig yrkesmessig taushetsplikt som har som formål å bidra til å verne om pasienten eller brukerens integritet, sikre

befolkningens tillit til helse- og omsorgstjenesten, samt å sikre kvalitet i helse- og omsorgstjenesten. Taushetsplikten skal bidra til å hindre at hjelpetrequende unnlater å oppsøke helse- og omsorgstjenesten av frykt for uønsket spredning av opplysninger. Taushetsplikten skal også bidra til at pasienter eller brukere, uten frykt for spredning, gir fra seg opplysninger om seg selv som er nødvendige for at helse- og omsorgstjenesten blir i stand til å yte forsvarlige helse- og omsorgstjenester. Utgangspunktet er at pasienter eller brukere skal kunne føle seg trygge på at opplysninger som gis i forbindelse med ytelse av helse- og omsorgstjenester, ikke benyttes i andre sammenhenger og utleveres til andre uten deres samtykke.

Samtidig må hensynet til frivillighet, tillit og personlig integritet veies opp mot viktige behov for å kunne formidle opplysninger. Helsepersonelloven har derfor flere bestemmelser som på nærmere bestemte vilkår gir personell som yter helse- og omsorgstjenester rett eller plikt til å gi opplysninger uten hinder av taushetsplikt. I denne sammenhengen er det særlig helsepersonelloven §§ 22, 23, 32 og 33 som er relevant.

Etter helsepersonelloven § 22 er taushetsplikten ikke til hinder for formidling av opplysninger etter samtykke. Helsepersonelloven § 23 inneholder en oppregning av situasjoner der taushetsplikten ikke er til hinder for at personell som yter helse- og omsorgstjenester utleverer pasientopplysninger. Helsepersonelloven § 32 regulerer opplysningsplikten til den kommunale helse- og omsorgstjenesten, mens § 33 regulerer opplysningsplikten til barneverntjenesten.

Etter helse- og omsorgsministerens syn er ikke hovedutfordringen mangel på rettslig adgang til å formidle opplysninger mellom samarbeidspartnere. En viktig utfordring er at de ansatte i etatene ikke alltid kjenner til eller forstår regelverket som kan bidra til å forhindre vold og overgrep, og derfor ikke benytter mulighetene som ligger i regelverket.

Forslag 13

Stortinget ber regjeringen iverksette tiltak som øker kunnskapen om regelverket, og som legger til rette for at etatene bygger på riktig lovforståelse i sin praktisering av lovverket som regulerer informasjonsplikt, innsyn, avvergingsplikt, taushetsplikt, opplysningsplikt og opplysningsrett.

I Opptrappingsplan mot vold og overgrep (2017-2021) fremgår det at regjeringen satser på økt kompetanse i tjenestene. I dette arbeidet inngår økt kunnskap om regelverket. I undervisning og kursing fra de fem regionale ressursentre om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) er det naturlig at dette inngår i alle tiltakene. I tillegg er det viktig at det på hjemmesider for relevante tjenester, kompetansemiljøer og i veiledere er en omtale av riktig lovforståelse for praktisering av relevant lovverk og plikter.

Jeg viser også til omtale av forslag 11, om at det skal gjennomføres en utredning av de ulike reglene om taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt, som skal danne grunnlaget for en helhetlig veileder.

Fra helse- og omsorgsministeren får jeg opplyst at den lovpålagte avvergeplikten for helse- og omsorgstjenesten, spesialisthelsetjenesten og tannhelsetjenesten ble styrket fra årsskiftet. Tjenestene og de aktuelle direktoratene har ansvar for at regelendringer og generelle plikter implementeres i tilbudet. Departementet vil gjennom styringsdialogen med regionale helseforetak og Helsedirektoratet vurdere om det er behov for en nærmere kartlegging/statusinnhenting av hvordan lovverket blir forstått og implementert ute i tjenestene.

Forslag 14

Stortinget ber regjeringen gjennomgå og eventuelt fremme forslag som reviderer eller tydeliggjør avvergingsplikten i straffeloven § 196 og hvilke bestemmelser som omfattes av avvergingsplikten, samt gjøre avvergingspliktens innhold bedre kjent blant de ansatte i etatene.

For å kunne avdekke og avverge vold mot barn, er det særlig viktig at ulike yrkesutøvere som er i kontakt med barn, går videre med informasjon dersom de mistenker at et barn er utsatt for vold eller andre overgrep. Avvergeplikten i straffeloven § 196 har en viktig funksjon i så måte ved at den gir et vektig argument for å gå videre med taushetsbelagte opplysninger.

Det har de senere år vært en svært stor økning i antall tilfeller av vold mot barn som anmeldes, etterforskes og irettesføres. I mange av disse sakene har politiet iverksatt etterforskning på grunnlag av informasjon fra ansatte i barnehage, skole eller helsepersonell som følge av mistanke om at det aktuelle barnet var utsatt for vold.

Likevel er det mye som tyder på at langt flere tilfeller hvor barn blir utsatt for vold skulle vært meldt til nødetatene. Det er også grunn til å anta at brudd på avvergeplikten i noen tilfeller kan skyldes manglende kunnskap og forståelse for når man har plikt til å avverge fremtidige lovbrudd, og hvem man i så tilfelle skal melde fra til. Dette er noen av de funnene som påvises av Barnevoldsutvalget i NOU 2017: Svikt og Svik. Utvalget fremhever blant annet at brudd på avvergeplikten forekommer i flere av sakene som utvalget har gjennomgått, som alle gjelder vold mot barn. Utvalget påpeker også at det er behov for å heve kompetansen hos dem som skal anvende regelverket.

Barnevoldsutvalget har på bakgrunn av disse funnene foreslått at det utredes å gjøre endringer i bestemmelsen avvergeplikt i straffeloven § 196 for å bidra til at vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt mot barn avverges i større grad. Utvalget viser blant annet til at bestemmelsen er komplisert og lite pedagogisk utformet.

Som ledd i oppfølgingen av Barnevoldutvalgets utredning vil departementet vurdere nærmere hvordan man, enten gjennom endringer av bestemmelsen om avvergeplikt eller på annen måte, best kan sikre bred kunnskap og forståelse av avvergeplikten etter straffeloven, slik at denne plikten blir overholdt i større grad. Departementet arbeider for øvrig med et høringsnotat hvor man blant annet vurderer enkelte endringer i straffelovens bestemmelse om avvergeplikt. Dette arbeidet er en oppfølging av «Retten til å bestemme over eget liv, regjeringens handlingsplan mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse» (2017-2020).

For ytterligere å styrke kunnskapen om avvergeplikten skal Nasjonalt Kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) på oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet utarbeide en «kampanje» om bestemmelsen. Dette arbeidet er igangsatt.

Forslag 15

Stortinget ber regjeringen iverksette tiltak som bidrar til å bedre informasjonsflyten og samarbeidet mellom de ulike etatene, heriblant barnevern, helsevesen, politi, barnehage, skole og Nav.

Det er igangsatt en rekke tiltak for å styrke samhandlingen mellom etatene. På nasjonalt nivå er det etablert tverrdepartementale handlingsplaner og arbeidsgrupper hvor samarbeid mellom sektorer står helt sentralt. Kommunale handlingsplaner er vesentlige for å sikre et godt lokalt samarbeid. For utvikling av lokale handlingsplaner har Nasjonalt Kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) utarbeidet en web-basert veileder for kommunene. De regionale volds- og traumesentrene (RVTS) har i oppdrag å bidra til at kommunene utarbeider kommunale planer, noe som bidrar til å styrke arbeidet mot vold i nære relasjoner og til å identifisere hvilke aktører som skal samarbeide.

Det arrangeres også årlige samarbeids- og samordningskonferanser i regi av Justis- og beredskapsdepartementet. Samarbeidsavtaler mellom barnevernet og politiet under utarbeidelse. I tillegg gjennomføres det et samarbeidsprosjekt ved Stovner politistasjon, Prosjekt November. I denne sammenheng vil jeg også nevne at vi i 2017 etablert 12 Støttesentre for kriminalitetsutsatte i politidistriktene. Statens barnehus er også et viktig samarbeidstiltak for å samordne politi og tjenesteapparat til det beste for barnet.

Kunnskapsministeren viser til at tiltak i den foreliggende opptrappingsplanen mot vold og overgrep samlet sett skal bidra til bedre tverrfaglig samarbeid. Dette inkluderer blant annet et tiltak om å vurdere hvordan temaer knyttet til vold kan inkluderes i 0–24-samarbeidet, som ledes av Kunnskapsdepartementet, og som skal bidra til bedre tverrfaglig samarbeid til beste for utsatte barn og unge i alderen 0–24 år.

Helseministeren viser til at de fem regionale ressursentre om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) i større grad skal bidra til bedre lokalt og regionalt samarbeid og samordning av voldsarbeidet, jf. opptrappingsplanen. Målgruppen for

RVTS-enes arbeid er bred. Her inngår alle helse- og omsorgstjenestene, barnevernet, familievernet, krisesentertilbudet, mottak for flyktninger og asylsøkere, politiet, Statens Barnehus, NAV-kommune, støttesentrene for kriminalitetsutsatte, skole og barnehage, sentre mot incest og seksuelle overgrep (SMISO), Vern for eldre og minoritetsrådgivere i skolen. Sentrene skal sikre målgruppene god og likeverdig tilgang til sentrenes tjenester.

Det er gitt felles samfunnsoppdrag til de regionale volds- og traumesentrene (RVTS), regionale kompetansesentre for rusmiddel-spørsmål (KoRus), regionale sentere for barn og unges psykiske helse og barnevern (RKBU/RBUP) og Nasjonalt kompetansesenter for psykisk helsearbeid for voksne i kommunene (NAPHA). Sentrene skal i fellesskap bidra til at relevante fagområder ses i sammenheng, være lett tilgjengelige for tjenestene og andre målgrupper og fremstå samlet og oversiktlig for disse. I arbeidet med bedre lokalt og regionalt samarbeid og samordning skal de regionale volds- og traumesentrene (RVTS) sikre at relevante samarbeidspartnere kobles på og at arbeidet på voldsfeltet ses i sammenheng med innsatsen på andre områder regionalt og lokalt.

Individuell plan er et viktig hjelpemiddel for å bidra til å synliggjøre hva den enkelte trenger av bistand og hvilke tjenester som må samarbeide for å innfri behovet. Det er signaler på at individuell plan brukes i for liten utstrekning for barn og unge som er utsatt for vold og overgrep. Det er behov for å vurdere hvordan dette arbeidet kan intensiveres. Det er også under utarbeidelse en veileder for helsetjenestens arbeid med vold og overgrep. Det er naturlig at informasjonsflyt og samarbeid mellom tjenester inngår i veilederen.

Forslag 16

Stortinget ber regjeringen vurdere begrensninger i, eller utsettelse av, pårørendes innsynsrett i journal og partenes innsynsrett i dokumenter i barnevernssaker som skal opp for fylkesnemnda, opp mot politiets behov for å klausulere enkelte opplysninger av hensyn til bevisforspillelsesfaren der saken etterforskes, og fremme en sak om dette.

Foreldres rett til innsyn i dokumenter og opplysninger som part i en barnevernssak følger de alminnelige reglene om partsoffentlighet i forvaltningsloven §§ 18 til 19. Hensynet bak reglene om partsinnsyn er behovet for å kunne ivareta sine interesser i saken. Utgangspunktet er at foreldre som er parter i en barnevernssak, har rett til alle opplysninger i saken for å kunne ivareta sine interesser, jf. fvl. § 18 første ledd. Retten til innsyn er likevel ikke absolutt.

Forvaltningsloven inneholder flere bestemmelser som ut fra omstendighetene i den enkelte barnevernssak kan innebære begrensninger i foreldrenes rett til innsyn i opplysninger. Det følger blant annet av forvaltningsloven § 19 første ledd bokstav d, at en part ikke har krav på å gjøre seg kjent med opplysninger i et dokument som det av

hensyn til hans helse eller hans forhold til personer som står ham nær, må anses "utilrådelig at han får kjennskap til"; likevel slik at opplysningene på anmodning skal gjøres kjent for en representant for parten når ikke særlige grunner taler mot det. Det er lagt til grunn i Rundskriv Q-24 av mars 2005 Barnevernet og taushetsplikten, opplysningsretten og opplysningsplikten, punkt 5.3. at unntaksbestemmelsen kan anvendes dersom det er reell grunn til å frykte for at innsyn kan påvirke foreldrenes atferd negativt overfor barnet. Med mindre det er av vesentlig betydning for en part, har han heller ikke krav på å få gjøre seg kjent med de opplysninger i et dokument som gjelder en "annen persons helseforhold", eller andre forhold som av "særlige grunner" ikke bør meddeles videre, jf. fvl. § 19 annet ledd.

Unntaket er også omtalt i punkt 3.2.4 i retningslinjer til barneverntjenestens saksbehandling. Det fremgår av retningslinjene at i saker hvor foreldrene er mistenkt for alvorlig overgrep eller vold mot egne barn, kan hensynet til politiets etterforskning tilsa at foreldrene kan nektes innsyn i opplysninger i enkelte dokumenter. Politiets muligheter til å avhøre foreldrene om mulige straffbare forhold vil kunne være slike særlige grunner. I retningslinjene vises det til at Justis- og beredskapsdepartementets Lovavdeling har uttalt at unntaksbestemmelsen i forvaltningsloven § 19 første ledd bokstav d kan komme til anvendelse dersom det er reell grunn til å frykte at innsyn vil kunne påvirke partens adferd negativt ovenfor barnet.

Det kan for øvrig legges til at reglene om unntak for partsinnsyn i forvaltningsloven ikke får anvendelse for dokumenter som fremlegges for fylkesnemnda, jf. barnevernloven § 7-4 annet ledd. Hensynet til kontradiksjon for den private part tilsier full åpenhet.

Barne- og likestillingsdepartementet arbeider med et høringsnotat med forslag til ny barnevernslov basert på Barnevernslovutvalgets forslag i NOU 2016:16 Ny barnevernslov. Utvalget foreslår en egen bestemmelse i barnevernloven om partenes innsynsrett i sakens dokumenter før fylkesnemndsbehandling samt partenes rett til å bli forelagt opplysninger under saksforberedelsen. Det foreslås blant annet å presisere at det er adgang til å gjøre unntak fra dokumentinnsyn dersom det kan medføre "skade eller fare for barnet eller andre".

Jeg har fått opplyst fra barne- og likstillingsministeren at spørsmål om partsinnsyn og informasjonsplikt i barnevernssaker vil bli vurdert i arbeidet med ny barnevernlov.

Forslag 17

Stortinget ber regjeringen iverksette tiltak som gjør forvaltningsloven § 19 om unntak fra partsinnsyn i saksdokumenter i barnevernstjenesten bedre kjent overfor de relevante etater, herunder å vurdere endringer i lover som berører relevante etater, som barnevernloven og helsepersonelloven.

Jeg har fått opplyst fra barne- og likestillingsministeren at reglene om unntak for partsinnsyn i barnevernssaker er nærmere omtalt i et nytt rundskriv fra 2017 om saksbehandling i barnevernet. *Retningslinjer til barneverntjenestens saksbehandling* er publisert, og direktoratet er i ferd med å implementere retningslinjene, blant annet rettet mot fylkesmennene og mot barneverntjenestene i kommunene.

Som nevnt under omtalen av forslag 16, vil spørsmål om partsinnsyn og informasjonsplikt i barnevernssaker bli vurdert i arbeidet med ny barnevernlov.

Med vennlig hilsen

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Sylvi Listhaug'. The signature is fluid and cursive, with a long horizontal stroke extending to the right.

Sylvi Listhaug